

Bilag 4 - Opsamling på høringssvar og forvaltningens vurdering heraf

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har modtaget 54 høringssvar. I nedenstående oversigt er de væsentligste pointer fra høringssvarene fremhævet sammen med forvaltningens vurdering heraf. Flere af høringssvarene er indarbejdet i det endelige materiale. Forvaltningen vil efterfølgende følge op på høringssvarene i forhold til kommunens øvrige og fremtidige indsatser.

BEMÆRKNINGER TIL SUNDHEDSPOLITIKKEN		
Interessent	Bemærkninger	Forvaltningens vurdering
3F København	3F København ser positivt på politikken og dens ønske om at se langsigtet på løsningen af problematikkerne. 3F København bifalder fokuset på ulighed i sundhed samt ligestillingen af fysisk og psykisk sundhed.	
AIDS-Fondet	- AIDS-Fondet er virkelig glade for, at Københavns Kommune har valgt en visionær og fremadrettet tilgang til sundhed i byen. - Fondet deler politikken hensigt og mener, at principperne giver mening. - I den nuværende politik og i de to handleplaner mangler seksualitet at være repræsenteret. Et spor om seksuel sundhed og trivsel kunne derfor med fordel inddrages eller tænkes som en handleplan. - Fondet ser det som en stor svaghed, at der ikke er opstillet konkrete og forpligtende mål for arbejdet med hiv, for seksuel sundhed eller for at afhjælpe ulighedsproblematikker, der handler om andre parametre end de socialt definerede. - Ligeså mangler der fokus på minoritetsproblematikkerne samt en anerkendelse af, at den enkelte borger kan have tilhørsforhold til flere minoriteter.	Punkt 3 er noteret og vil indgå i det fremtidige oplæg til SOU for området seksuel sundhed. I forhold til punkt 4 drøfter SOU fremtidig afrapportering på politisk fastsatte mål på udvalgsmødet den 19. marts 2015. Punkt 5 og 6 er dækket af politikken princip; 'Vi sikrer særlig støtte til de københavnere, som har de største behov' samt af visionen om at arbejde med ulighed i sundhed. Forvaltningen er enig i punkt 7 og i forhold til punkt 8 bliver sundhedspolitikken rammen for samarbejdet, der vil kunne udspille sig i forskellige former.

	6. Fondet mangler et intersektorielt perspektiv, der tager højde for ulighedsaspekter som køn, kønsidentitet, etnicitet, alder, seksualitet, fysiske og mentale udfordringer mv. 7. Partnerorganisationer til kommunen skal sørge for at opsamle og tilbageføre deres erfaringer, så de også kan få effekt på den kommunale side af bordet. 8. For at undgå at de eksterne partnere blot bliver forlængede kommunale arme må et større ansvar overdrages, samt ressourcer til erfaringsopsamling må afsættes. Lige så skal der være plads til dårlige erfaringer, hvorfor der ikke blot skal evalueres på opfyldte mål.	
Amager Vest Lokaludvalg	1. Lokaludvalget takker for at blive inddraget og tilslutter sig politikken hensigter og visioner. 2. Der opfordres til, at der afsættes de nødvendige økonomiske midler. 3. Lokaludvalget understreger, at mange af Københavns udsatte borgere har brug for mere hjælp, end en frivillig indsats kan give.	Handleplanerne vil danne rammen om fremtidige budgetønsker.
Amager Øst Lokaludvalg	1. Amager Øst Lokaludvalg foreslår at ændre den overordnede vision til en række konkrete årlige og målbare målsætninger på de problemområder, hvor københavnere i dag halter efter. 2. Amager Øst Lokaludvalg opfordrer til, at der organiseres bydelsindsatser til forbedring af folkesundheden gennem lokale netværk. 3. Målsætninger for hver enkel bydel bør opstilles i forhold til forbedringen af sundhed inden for den overordnede vision for Københavns Kommune.	Der vurderes, at punkt 1 imødekommes i kraft af de igangsatte handleplaner. Punkterne vil blive medtaget i implementeringen af sundhedspolitikken.

	4. Den lokale organisering bør varetages af lokale sundhedshuse/forebyggelsescentre i samarbejde med lokaludvalgene. 5. Udvalget anbefaler, at de lokale indsatser inddrager såvel sundhedspersonale som lokale repræsentanter fra foreningslivet, institutioner mv. 6. Fremme af sundhed og helbredelse bør i øget omfang foregå i samspil med alternative systemer. Ved inddragelse af disse ønsker lokaludvalget, at der sker en øget dokumentation af systemernes evne til at fremme folkesundheden. 7. Kommunens sundhedsstatistikker bør nedbrydes på bydelsniveau.	
Beskæftigelses- og Integrationsudvalget (BIU)	1. BIU bemærker, at udvalgets tidligere bemærkninger er indarbejdet i politik og handleplaner. 2. BIU er positive over for, at politikken rummer elementer, der kan bidrage til, at sundhedsindsatserne i højere grad understøtter beskæftigelsesindsatsen. 3. BIU er særligt tilfredse med, at der er fokus på at skabe større sammenhæng på tværs af sektorer og forvaltninger.	
Bispebjerg Lokaludvalg	1. Bispebjerg Lokaludvalg forholder sig positiv til, at psykisk sundhed sidestilles med fysiske sundhedsproblemer. 2. Lokaludvalget efterspørger, at arbejdet med 'Længere og bedre liv på Bispebjerg og Nørrebro' koordineres med kommunens overordnede sundhedspolitik. 3. Der opfordres til, at sundhedspolitikken holder fast i målsætningen om at igangsætte initiativer på Bispebjerg og Nørrebro.	Punkterne er omfattet af sundhedspolitikens principper, ramme og vision.

	- Da 21 % af beboerne på Bispebjerg er af ikke-vestlig herkomst, skal der udvikles lokale tilbud til denne målgruppe, der er i øjenhøjde med borgerne. - Lokaludvalget stiller spørgsmålet, hvorvidt Københavns Kommune kan gøre mere for at nå ud til enlige mænd.	
Borgersvar	- Borgeren opfordrer til, at praktiserende læger i Københavns Kommune fremadrettet skal kunne henvise borgere til yoga med offentligt tilskud. - Ligeså foreslår borgeren, at yoga tænkes ind som en aktivitet på skoler og daginstitutioner.	Der er ingen planer om at igangsætte punkt 1 og 2.
Borgersvar	- Borgeren ønsker en konkret oversigt over iværksættelsen af fremtidige handleplaner. - I forhold til princippet i sundhedspolitikken; 'Vi har københavnere og hverdagslivet i centrum', efterspørger borgeren flere idrætshaller og –faciliteter i Ørestaden. - Borgeren ønsker en bedre infrastruktur i Ørestaden, så den i højere grad afspejler antallet af beboelsesejendommen.	Iværksættelse af nye handleplaner drøftes årligt og vil afhænge af københavnernes aktuelle udfordringer. Punkt 2 er videresendt til KFF samt punkt 3 til TMF.
Borgersvar	Borgeren finder, at Københavns Kommune må plante flere træer, tilbyde gratis transport og regulere lukketiderne i nattelivet for at mindske luftforureningen.	Bemærkningen er videresendt til TMF og KFF.
Borgersvar	Borgeren efterspørger en instans, hvor man som borger i en bydel med udsatte børn kan udtrykke sin bekymring for disse og sikre de offentlige myndigheders opmærksomhed.	Punkt 1 er allerede imødekommet. Punkt 2 og 3 er videresendt til KFF.

	2. Borgeren, der er bosiddende på Amager, efterspørger flere muligheder for at dyrke sport og motion gratis udendørs hele året i nærområdet. 3. Københavns Kommune kunne med fordel stille større krav til klubber, der får tilskud, om at optage flere medlemmer samt gøre opmærksom på deres eksistens.	
Borgersvar	1. Borgeren finder, at sundhedspolitikken er for overordnet og uforpligtende. 2. Borgeren ønsker, at 'Principper for samarbejde mellem parter på det offentlige arbejdsmarked om modernisering' som er en aftale indgået juni 2013 mellem Regeringen, Akademikerne, Danske Regioner, FTF, KL og OAO tænkes ind i sundhedspolitikken. Således efterspørges en sammenhæng mellem denne aftale og sundhedspolitikken.	Punkt 2 er allerede imødekommet inden for sundhedspolitikens ramme, vision og principper.
Brønshøj-Husum Lokaludvalg	1. Brønshøj-Husum Lokaludvalg finder, at sundhedspolitikken er et godt udgangspunkt for en forbedret sundhed i København. 2. Sundhedsindsatsen må forbedres og styrkes lokalt, især gennem Sundhedshuset og EnergiCenter Voldparken i Brønshøj-Husum lokalområde. 3. Lokaludvalget påpeger, at en sundhedsindsats til brugerne i de socialpsykiatriske tilbud, fx Kontakten i Tingbjerg, vil medvirke til en bedre trivsel lokalt. 4. Lokaludvalget foreslår, at der iværksættes nye veje og afsættes flere ressourcer til at nå de borgere, der har det allersværest. En professionel sundhedsindsats er derfor at foretrækker, hvor blandt andet boligsociale og gadeplansmedarbejdere, bydelsmødre og apotekere kommer i spil.	Lokaludvalgets bemærkninger understøtter sundhedspolitikken og dens vision, ramme og principper.

	5. For at bekæmpe ulighed i sundhed må en sundhedsindsats for de mest udsatte borgere iværksættes. 6. For at imødekomme princippet 'Vi sikrer særlig støtte til de københavnere, der har de største behov' opfordrer udvalget til bedre oplysning af de ikke-kommercielle tilbud, som kommunen kan tilbyde.	
Christianshavns Lokaludvalg	1. Lokaludvalget hilser politikken og de ambitiøse tiltag velkommen. 2. Lokaludvalget spørger ind til, hvordan syge og ensomme borgere kan nås, og hvorvidt forebyggelsescentrene kan håndtere opgaven. 3. Der ses gerne, at pensionister og efterlønnere uden visitering gives fribillet eller reducerede priser til aktiviteter, der dækker borgerens behov og interesse. 4. Lokaludvalget har noteret, at borgere med kroniske sygdomme skal opleve, at der er sammenhæng og koordinering mellem egen læge, hospital og kommunens tilbud. 5. Samarbejdet mellem regionen og kommunen må fungere optimalt, således at en borger ved udskrivning af hospitalet sikres efterfølgende hjælp af hjemmeplejen. 6. En større synlighed af kommunens tilbud er nødvendig. Her vil det være en stor hjælp, hvis kommunens hjemmeside blev mere brugervenlig. 7. Hvis man selv skal befordre sig til de forskellige lokaliteter, er det vigtigt, at afstandene ikke er for store. 8. De nødvendige ressourcer må sikres, så visionen bliver til virkelige handlinger.	Punkt 2 er omfattet af princippet om at samarbejde bredt på tværs af forvaltningerne. Der er aktuelt ingen planer om at igangsætte punkt 3. Forvaltningen er enig i hensigten bag punkt 4 og 5. Punkt 6 - Københavns Kommune har for nylig fået ny hjemmeside. I forhold til punkt 8 kommer handleplaner til at danne rammen for fremtidige budgetønsker.

Cyklistforbundet, Københavns Afdeling	1. Forbundet har med interesse læst det visionære og spændende tværgående oplæg til sundhedspolitikken. 2. Forbundet er skuffet over, at hverdagscykling og begrebet 'alle børn cykler' ikke har en mere tydelig plads i politikken. I høringssvaret fremsættes der argumenter for, hvorfor hverdagscyklisme for både børn og voksne bør høre hjemme i en sundhedspolitik for Københavns Kommune. 3. Forbundet opfordrer til, at de sundhedsfremmende aspekter i den nationale cykelstrategi tænkes med i sundhedspolitikken. 4. Cyklistforbundet, Københavns Afdeling indgår gerne som partner i kampagner, der kunne indskrives i en handleplan for fremme af hverdagscykling. 5. Det er vigtigt, at sundhedspolitikken også medtager robuste tiltag for at få alle børn (og deres forældre) til at cykle til skole. 6. Der opfordres til at udforme en handleplan for fremme af hverdagscykling for børn og voksne med løbende opfølgningstiltag for den 10 årige periode.	Punkterne er videresendt til TMF og vil blive inddraget, såfremt en fremtidig handleplan med dette fokus iværksættes.
Dansk Erhverv	1. Dansk Erhverv kvitterer for, at Københavns Kommune har opstillet en ambitiøs vision for københavnernes. 2. Politikken opfordres dog til at blive mere præcis i forhold til, hvilke sundhedsforbedringer, der konkret skal ske både overordnet samt målgruppespecifikt. 3. Dansk Erhverv vurderer, at en beskrivelse af evaluering af kvalitetssikring af indsatserne må fremlægges. 4. Klare mål må indskrives som fx et mål	I forhold til punkt 2-4 drøfter SOU på udvalgsmødet den 19. marts 2015 den fremtidige afrapportering på politisk fastsatte mål. Derudover afrapporteres der årligt på sundhedspolitikken. Forvaltningen takker for samarbejdsmuligheden med Dansk Erhverv, men har aktuelt ingen planer om at øremærke midler.

	for forbedret levetid for københavnere i perioden 2015-2025. 5. Dansk Erhverv opfordrer til, at midler øremærkes til at afprøve nye samarbejdsformer med private aktører.	
Dansk Firmaidrætsforbund	1. Dansk Firmaidrætsforbund bifalder den kortfattede politik og de valgte indsatsområder i de foreslåede fremtidige handleplaner. 2. Forbundet foreslår at afsætte midler til at uddanne sundhedsfacilitatorer på virksomheder med mange ufaglærte medarbejdere for at sikre lige muligheder for alle københavnere. 3. Dansk Firmaidrætsforbund opfordrer til, at en handleplan for fysisk inaktivitet realiseres hurtigst muligt – helst i 2015. Forbundet stiller sig gerne til rådighed til handleplanen.	Der er aktuelt ingen planer om at igangsætte punkt 2. Forvaltningen er positive over for at inddrage forbundet i forhold til en handleplan for fysisk aktivitet, men planlægger ikke en handleplan i 2015.
Dansk Selskab for Folkesundhed	1. Dansk Selskab for Folkesundhed roser politikken for dens opbygning og dens mange gode tanker om blandt andet arbejde på tværs af forvaltninger, fokus på ulighed i sundhed og et bredt og positivt sundhedsbegreb for at nævne et udsnit. 2. Der savnes en tilkendegivelse af, at der bidrages til opsamling og produktioner af ny viden. 3. Det er ønskeligt, at aktiv borgerinddragelse har en højere vægtning i politikken. 4. Selskabet foreslår, at begrebet 'forskningsinstitutioner' anvendes i stedet for 'universiteter'. 5. Der opfordres til at understrege, at omgivelser omfatter såvel det byggede som det sociale miljø.	Forvaltningen anerkender, at borgerinddragelse er en væsentlig del af implementeringen af politikken. Punkt 4 er indskrevet i politikken. Punkt 7 håndteres via handleplanerne.

	6. Politikken må gerne sigte på højere grad af aktiv borgerinddragelse i forskellige projektfaser. 7. Selskabet opfordrer til, at der sættes større fokus på kontekstens betydning, idet tiltagene vil være forskellige om de udføres i Sydhavnen eller Østerbro. 8. Når der tales om "at tage afsæt i bedste" viden, så er det vigtigt at understrege, at det ikke kun handler om at identificere eksisterende viden som afsæt til planlægning.	
Danske Fysioterapeuter	1. Dansk Fysioterapeuter ser positivt på Københavns Kommunes mål om at mindske uligheden i sundhed blandt københavnere. 2. Foreningen anerkender Københavns Kommunes store fokus på fysisk aktivitet. 3. Der opfordres til at lægge endnu mere vægt på bevægelse i politikken. 4. Foreningen foreslår, at der i politikken eller i en eventuel handleplan for fysisk aktivitet indskrives; "Der findes ikke ensartede tilbud, der passer til samtlige borgere, men behandlingen og forebyggelsen skal tage udgangspunkt i den enkelte borgers behov uanset social baggrund og økonomisk formåen." 5. Foreningen påpeger, at Københavns Kommune som hovedstadens største arbejdsgiver bærer et ansvar, hvilket bør følges op af en forebyggelsesindsats. 6. I en handleplan for arbejdsmiljø bør der sættes fokus på at gå forud og bekæmpe nedslidning på arbejdsarbejdet, hvilket bør være et fokus allerede i undervisningen på uddannelsesinstitutioner. Ligeså bør kommunen tilbyde træning i arbejds-	Iværksættelsen af nye handleplaner drøftes årligt og vil afhænge af københavnernes udfordringer. Bemærkningerne inddrages, såfremt en fremtidig handleplan om fysisk aktivitet/bevægelse iværksættes. I forhold til punkt 5 og 6 er forvaltningen allerede i gang med arbejdet. Således er det muligt at træne i arbejdstiden og der blev i budgetaftalen for 2015 afsat 1,5 mio. kroner til psykisk sundhed på Københavns Kommunes arbejdspladser. Punkt 7 er allerede igangsat af BUF, der arbejder med en bevægelsesindsats for børn i førskolestadiet. Forvaltningen vurderer, at punkt 8 allerede er imødekommet, idet velfærdsteknologi omtales.

	tiden, og den fysioterapeutiske praksis- sektor er en oplagt samarbejdspartner i helhedsindsatsen. 7. Foreningen opfordrer til, at der sættes handling bag visionen om at støtte kø- benhavnerne med særlige behov og tidlig opsporing. I en kommende handleplan bør der derfor indføjes, at børn i førskole og tidlig skolealder skal tilbydes årlig motorisk- og fysisk vurdering samt inter- vention ved behov samt at motion i fol- keskolen skal være af høj kvalitet. 8. I forhold til princippet 'vi tager afsæt i den bedste viden og afsøger nye veje for at sikre københavnernes et godt liv' øns- kes tilføjet et punkt om velfærdstekno- logi med følgende indhold; "Velfærds- teknologi skal bruges i det omfang, at det giver mening for borgeren i et sundheds- fagligt perspektiv og skal ikke kun funge- re som et økonomisk spareredskab". 9. Danske Fysioterapeuter afventer i spæn- ding de kommende handleplaner og bi- drager gerne til det videre arbejde.	
Ergotera- peutforenin- gen	1. Ergoterapeutforeningen finder sundheds- politikken inspirerende og dynamisk. De bakker generelt op om principperne. 2. Foreningen har lanceret et koncept (TRIV), der sætter fokus på de faktorer i hverdagen, som giver livet kvalitet og indhold. Konceptet er sammensat af fak- torerne Tilgængelighed, Roller, Relatio- ner, Interesser, Vilje og Vaner. Disse seks faktorer foreslår foreningen, at Kø- benhavns Kommune anvender som mål- sætning og ramme for sundhedspolitik- ken. 3. Forebyggelse og sundhedsfremme ønskes tilskrevet lige stor vægt, hvorfor Forbun- det foreslår følgende omskrivning på side 5; "fokus på forebyggelse og sundheds-	Punkt 2 imødekommes af, at sundhedspolitikken opererer på baggrund af en række princip- per. Punkt 3 er indarbejdet i sund- hedspolitikken. I politikken er der taget højde for punkt 4 og 6, og punkt 5 varetages af initiativet Røgfrit København 2025.

	fremme samt tidlig opsporing, så man udskyder tidspunktet for sygdommens opståen, og så flere kan holde sig raske”. - Foreningen efterspørger en revidering af definitionen sund aldring, så den også understøtter borgere, der lider af funktionstab i at opnå så høj funktionsevne som muligt. Ved en sådan revidering vil sundhedspolitikken i højere grad omfavne et holistisk fokus på det gode liv. - Foreningen erfarer, at et fortsat fokus på at begrænse passiv rygning i det offentlige rum er nødvendig for at understøtte nedgangen af rygere i København. - I sundhedspolitikken må det præciseres, at der fortsat tages højde for ulighed i sundhed, og som resultat heraf at Københavns Kommune tør behandle borgerne forskelligt.	
FOA	- For at understøtte princippet; 'Vi ligestiller fysisk og psykisk sundhed' efterspørger FOA oprustning på medarbejdersiden i forhold til håndteringen af borgere med psykiske lidelser. - FOA gør opmærksom på at huske kompetenceudvikling af alle kommunens medarbejdere gennem fx kurser, uddannelse og efteruddannelse for at kunne løfte princippet; 'Vi styrker den sammenhængende sundhedsindsats'. - FOA er positiv stemte over for sundhedspolitikens ønske om at afholde temamøder på tværs af faggrupper. De understreger, at deltagelse højst sandsynligt vil resultere i en fælles opgaveløsning.	Punkt 1 er videresendt til SOF. Hensigten med sundhedspolitikens princip er altid at tænke i sammenhænge, hvorfor der aktuelt ikke er planer om igangsættelse af punkt 2.
Hiv-Danmark	Hiv-Danmark påskønner kommunens nye initiativer.	
Idrætsforum		

København	1. Idrætsforum København støtter op om visionen i sundhedspolitikken. 2. Der efterspørges handleplaner og videnspapirer på området motion og fysisk sundhed. Idrætsforum København stiller sig gerne til rådighed for sparring. 3. Der opfordres til, at ledere og frivillige trænere fra idrætsforeningerne, der løbende har kontakt med flere forvaltninger inddrages i arbejdet omkring sundhedspolitikens mål om at arbejde på tværs af forvaltningerne. 4. Foreninger skal bruges som aktive samarbejdspartnere, da de besidder stor viden, kunnen og erfaring omkring idræt, motion og socialt samvær. 5. Der må tilføjes yderligere ressourcer til foreningerne både til at løfte personaleopgaverne og faciliteterne. 6. I den løbende opfølgning må evaluering indtænkes på de gode tiltag, mens niveauet på de knap så gode kan hæves eller afsluttes. 7. Idrætsforum København tilbyder sig selv og deres netværk som aktive deltagere ved temamøder.	Iværksættelsen af nye handleplaner drøftes årligt og vil afhænge af københavnernes udfordringer. Bemærkningerne vil dog blive inddraget, såfremt en fremtidig handleplan med fokus på motion og fysisk sundhed iværksættes. Punkt 3 og 4 imødekommes gennem politikkens princip; 'Vi samarbejder bredt for at sikre løsninger af høj kvalitet for københavnernes. Punkt 5 er videresendt til KFF. I forhold til punkt 6 afrapporteres der årligt på sundhedspolitikken.
Indre By Lokaludvalg	1. Lokaludvalget er tilfreds med, at politiken lægger op til brede samarbejder. Ligeså roses politikken for at lægge op til initiativer, der går på tværs af forvaltningerne samt for tiltagene inden for psykisk sundhed. 2. Lokaludvalget foreslår, at der opstilles succeskriterier for de foreslåede initiativer. 3. Udvalget ser gerne, at politiken fastholder et fokus på ældres sundhed, og der lægges op til en indsats på tværs af for-	Punkt 2 imødekommes på udvalgmødet den 19. marts, hvor SOU drøfter fremtidig afrapportering af politisk fastsatte mål. Punkt 3 imødekommes af sundhedspolitikens princip; 'Vi sikrer særlig støtte til de københavnere, som har de største behov'. I forhold til punkt 4 kommer forebyggelsescentrene til at blive centrale aktører i imple-

	valtningerne omhandlende ældres sundhed og adgang til sundhed. - Der savnes en angivelse af, hvordan de kommunale forebyggelsescentre tænkes sammen med den kommende sundhedspolitikks vægtning af forebyggende indsatser. - Udvalget ønsker, at der etableres et forebyggelsescenter i selve Indre By eller at nogle af forebyggelsescenter Østerbros tilbud udbydes uden for arbejdstid samt afholdes i lokaler i Indre By.	menteringen af politikken. Forvaltningen er aktuelt i gang med en fremtidig organisering af sundhedshusene.
Kongens Enghave Lokaludvalg	- Lokaludvalget bakker op om sundhedspolitikken og bifalder, at psykisk og fysisk sygdom ligestilles. - For at styrke mental robusthed foreslår lokaludvalget tilgængelige tilbud til børn, der rustes dem med kundskaber og redskaber inden for områderne kost, motion, psyke, økonomi, erhverv og lignende. - For at kunne realisere visionen om at bryde den sociale ulighed i sundhed opfordrer lokaludvalget til, at psykisk sårbare og psykisk syge får bedre muligheder på områder som fx arbejdspladser, transport, offentlig rum mv. - Lokaludvalget opfordrer til, at Københavns Kommune indfører en vision, der skal gøre kommunen til den førende by i verden til at fremme mental sundhed.	Punkt 2 varetages allerede i handleplanen om psykisk sundhed. I politikken er der taget højde for punkt 3 og 4, idet mental sundhed er en forudsætning for at nå i mål med visionen om livskvalitet til københavnernes.
Kost og Ernæringsforbundet	- Kost og Ernæringsforbundet anbefaler, at opgaven med sundhed når helt ud til de københavnske borgere. - Der opfordres kraftigt til, at københavnernes selv får et medejerskab i udformningen og tilrettelæggelsen af de nye initiativer i deres nærmiljø, da de er eksperter i eget liv.	Punkt 2 er allerede inddraget i sundhedspolitikken og punkt 3 og 4 hæfter sig til sundhedspolitikens ønske om at samarbejde bredt. Punkt 5 bemærkes, da forvaltningen aktuelt er i gang med en

	3. Forbundet finder det nærliggende at gøre brug af konceptet sundhedsambassadører i implementeringen af politikken. 4. Københavns Kommune skal forsøge at skabe lige adgang for alle borgere til nem og tilgængelig sundhed, hvortil det giver god mening at inddrage strukturel forebyggelse. 5. Forbundet henviser til drop-in-sundhedstjek i fx udsatte københavnernes boligområder, der er inspireret af sundhedstjek på arbejdspladsen. 6. Opfølgning og forankring af indsatserne er en central faktor, hvorfor forbundet peger på en omstrukturering af de gode projektorienterede praksisser til daglig praksis i københavnernes hverdag og nærmiljø. 7. Forbundet bidrager gerne med viden, indsigt og i den videre proces omkring iværksættelse af sundhedspolitikken og handlingsplaner.	organisering af fremtidens sundhedshuse Forvaltningen er enig i, at opfølgning og forankring er kernepunkter, hvorfor der årligt afrapporteres på sundhedspolitikken.
Københavns Kommunes Ungdomsskole	1. Ungdomsskolen hilser politikken velkommen som en god ramme og tilgang til arbejdet med at styrke og forbedre københavnernes sundhed. 2. Ud fra skolens erfaring påskønner de særligt fire områder som adresseres i politikken; ligestilling af fysisk og psykisk sundhed, fokus på tværgående indsats og tværgående løsninger, det familiemæssige fokus og styrket indsats mod behandling og forebyggelse af misbrug af rusmidler. 3. Skolen påpeger, at den enkelte unges sundheds- og sygdomsbillede ofte er en kompleks sammensætning. Tværfaglige sammenhænge i forhold til at bringe den rette viden og sagsbehandling på banen,	Forvaltningen arbejder allerede til dels med punkt 3 og 4, idet der er tilknyttet psykologer på ungdomsuddannelser, der arbejder med sårbare unges trivsel. Ligeså arbejdes der på nuværende tidspunkt på at tilkoble U-turn.

	vil derfor dels styrke indsatsen samt effektivisere arbejdsdelingen. 4. Der vurderes, at ordningerne omkring socialrådgiverne på skoler også kan omfatte de grupper af unge, som deltager i ungdomsskolens heltidsundervisning.	
Københavns Ældreråd	1. Københavns Ældreråd er begejstret for, at psykisk og fysisk sundhed ligestilles. 2. Ældrerådet efterspørger et større fokus på den ældre del af befolkningen i sundhedspolitikken. 3. Ligeså mangler der tiltag målrettet befolkningsgruppen danskere med en anden etnisk herkomst. 4. De ældre borgeres boligforhold bør optimeres ved hjælp af en målrettet indsats. 5. Ældrerådet opfordrer til, at Københavns Kommune indgår i et forpligtende samarbejde med Region Hovedstaden i bestræbelsen på at forbedre genoptræningsområdet. 6. Der opfordres til, at en særskilt handleplan for ældres seksuelle sundhed hurtigst muligt behandles.	I politikken er der taget højde for punkt 2 og 3, idet betegnelsen alle københavnere omfavner målgruppen og da vi vil sikre støtte til de københavnere, der har de største behov. Punkt 4 og 5 er indbefattet af den daglige drift i SUF. Punkt 6 er noteret og vil indgå i det fremtidige oplæg til SOU for området seksuel sundhed.
LEV Københavnskreds	1. LEV finder, at politikken rummer mange gode tanker og hensigtserklæringer, især hvis de bliver fulgt op og virkeliggøres. 2. LEV finder politikken principper centrale og påpeger især deres vigtighed for mennesker, der er udviklingshæmmede, hvorfor disse må medtænkes som en central målgruppe i implementeringen. 3. LEV påpeger, at der på nuværende tidspunkt er en mangelfuld tilpasning af sundhedstilbud for udviklingshæmmede, hvorfor ressourcer til området er nødven-	Punkt 2 er inddraget i princippet; 'Vi sikrer særlig støtte til de københavnere, som har de største behov.' Forvaltningen anerkender vigtigheden af punkt 3, men har aktuelt ingen planer om at tilføje ressourcer til dette område. Punkt 4 er der aktuelt ingen planer om at gennemføre.

	dig. 4. Der opfordres til årlige sundhedstjek for udviklingshæmmede, hvilket er indført i England.	
Nørrebro Lokaludvalg	1. Lokaludvalget tilslutter sig visionen og intentionerne i politikken og ser frem til at følge, hvordan principperne udfolder sig i praksis.	
PLO-Hovedstaden	1. PLO-Hovedstaden er enig med politik- kens målsætning om lighed i sundhed. 2. Der opfordres til at forholde sig kritisk til generelle helbredstjek for at sikre, at res- sourcer og indsats placeres, hvor der kan konstateres en effekt. 3. PLO-Hovedstaden arbejder for en nuan- ceret indsats, hvor der tages højde for evidens i behandlingen med fokus på pa- tientinddragelse og individuelt tilpassede patientcentrerede tilbud. 4. PLO-Hovedstaden tilslutter sig ønsket om øget tværsektorielt samarbejde og forbedret kommunikation. 5. I høringssvaret er der vedhæftet en række forslag til initiativer, der kan tages med ind i udvikling og konkretisering af sundhedspolitikken.	Punkterne afspejler sundheds- politikens principper.
Professions- højskolen Metropol	1. Metropol omtaler sundhedspolitikken som ambitiøs og velunderbygget. 2. Opmærksomheden henledes på Metro- pols betydning for de fagprofessionelle ansat i kommunen og for borgerne. 3. Metropol foreslår, at professionshøjsko- len tænkes ind og nævnes som en aktiv samarbejdspartner på lige fod med fx re- gion, universitet mv. bl.a. på side 5 og 7.	Punkterne er videregivet til Grunduddannelse København.

	Professionshøjskolen tilbyder at indgå i samarbejde med Københavns Kommune om udviklings- og forskningsprojekter samt i evaluering af forskellige indsatser. Der listes konkrete eksempler på samarbejdsrelationer.	
Socialudvalget (SUD)	- Socialudvalget takker for den inddragende proces og bifalder, at udvalgets tidligere bemærkninger er imødekommet. - Udvalget hilser politik og handleplanerne velkommen og udtrykker glæde over, at politikken lægger op til en ekstra indsats i forhold til københavnere, der har størst behov.	
Statens Institut for Folkesundhed (SIF)	- SIF finder, at politikken indeholder gode overvejelser og fokuspunkter samt at temaet om livskvalitet og nydelse er væsentligt. - SIF ser frem til at hjælpe med implementeringen af politikken.	
Teknik- og Miljøudvalget	- Teknik- og Miljøudvalget er positiv stemte over for, at udvalgets kommentarer fra udvalgshøringen i efteråret 2014 er at finde i det endelige høringsudkast. - Udvalget ser frem til et fortsat samarbejde med Sundheds- og Omsorgsforvaltningen om at realisere målsætningerne fra sundhedspolitikken og handleplanerne.	
Udsatterrådet København	Rådet er positiv over for politik og handleplaners vision, principper og ambition. Forvaltningen roses for at påtage sig ansvar og tænke i et større perspektiv end foreskrevet. Ligeså håber Rådet, at forvaltningens håndsrækning om samarbejde bliver taget godt imod af de øvrige	Punkt 2-5 er omfattet af principperne i sundhedspolitikken. Forvaltningen anerkender, at målgruppen er i krydsfeltet mellem SUF og SOF, hvilket understreger vigtigheden af vores fortløbende samarbejde.

	forvaltninger. 2. Der ytres dog bekymring for, hvorvidt borgere med den korteste uddannelse, som omtales i politikken, berører den målgruppe som Rådet er talerør for. 3. En optimering af samarbejdet mellem sundheds- og socialsystemet er nødvendig, da de allermest udsatte borgere har brug for ekstra hjælp og vejledning til at følge op på deres egen sundhed. 4. Rådet opfordrer på det kraftigste til, at visionen om at forbedre samarbejdet med regionen og de praktiserende læger især gør sig gældende for målgruppen meget udsatte borgere. 5. Rådet påpeger, at ønsket om tidlig og forebyggende indsatser ikke må skygge for hjælp til de borgere, der allerede er meget udsatte. 6. Rådet ønsker en uddybning af, hvordan forvaltningen vil nå de allermest udsatte borgere, og hvilken plads de konkret har i sundhedspolitikken.	I forhold til punkt 6 tages der løbende stilling til forvaltningens udviklingsarbejde.
Valby Lokaludvalg	1. Valby Lokaludvalg støtter politikken målsætninger. 2. Lokaludvalget efterspørger klarere formulerede mål i sundhedspolitikken. 3. De opfordrer til, at de nødvendige ressourcer afsættes til opgaven, samt at der redegøres for dette i et nyt udkast. 4. Nye partnerskaber efterspørgeres, da de sikrer et fagligt højt niveau.	Punkt 3 imødekommes i kraft af handleplanerne og de årlige budgetforhandlinger. Punkt 4 er omfattet af principperne i sundhedspolitikken.
Vanløse Lokaludvalg	1. Lokaludvalget takker for at blive inddraget og tilslutter sig politikken overordnede hensigter og visionen.	Der er aktuelt ingen planer om at afsætte midler til at sikre kortere ventetid for behandling, idet det er uden for vores fag-

	2. Lokaludvalget bifalder visionen om at bryde den sociale ulighed i sundhed, og påpeger at for at visionen kan realiseres må der afsættes økonomiske midler bl.a. til at sikre kortere ventetid for behandling hos specialister og andre faggrupper. 3. Selvom frivillige i et stort omfang kan gøre en indsats i arbejdet med ensomhed, så kan de ikke stå alene, hvorfor økonomiske midler må afsættes til fx professionelle fagpersoner. 4. Lokaludvalget opfordrer til, at man i et samarbejde på tværs af forvaltningerne ser på mulighederne for mere bevægelsesaktivitet i de offentlige områder. Der henvises til lokaludvalgets seneste Bydelsplan som eksempel. 5. Forvaltningen opfordres til at være opmærksom på, at støj og luft/partikelforurening er en væsentlig faktor for livskvalitet. 6. Lokaludvalget opfordrer til, at Københavns Kommune arbejder for en fælles sundhedsdag/uge på tværs af hele København, hvor lokaludvalgene indtænkes i konkrete, lokale arrangementer og debatter. 7. I udmøntningen af politikken må der tages særligt hensyn til, hvordan byens børn og unge indtænkes i det forebyggende arbejde.	område. Punkt 3 løftes i regi af Ældrepolitikken, der har et fokus på ensomhed. Forvaltningen er opmærksom på punkt 4 og 5, der hører inden for TMF. Bemærkningerne er derfor videresendt. Der er aktuelt ingen planer om punkt 6. Punkt 7 er omfattet af politikken.
Vesterbro Lokaludvalg	1. Lokaludvalget finder det problematisk, at der ikke opstilles konkrete handlingsplaner i forhold til luftforurening eller at fænomenet ikke adresseres i en generel sundhedspolitik. 2. Der opfordres til konkrete handlingsplaner i forhold til at sikre mulighederne for motionen og idrætten for københavnernes.	Luftforurening nævnes under princip; 'Vi samarbejder bredt for at sikre løsninger af høj kvalitet for københavnernes' og er generelt et fokusområde i TMF. Iværksættelse af nye handleplaner drøftes årligt og vil afhænge af københavnernes ak-

	3. I denne forbindelse påpeger lokaludvalget, at den uorganiserede idræt i højere grad skal fremhæves, da den tegner sig for majoriteten.	tuelle udfordringer.
Ældre Sagen København	1. Politikken hilses velkommen som en konkret og ambitiøs plan. 2. Ældre Sagen København ytrer ønske om at, at der bliver etableret bedre og mere målrettet koordinering og kommunikation mellem region, sygehus, speciallæger, praktiserende læger og Københavns Kommunes sundhedsvæsen i et patientforløb.	Punkt 2 er omfattet af sundhedspolitikken principper.
Økonomi- udvalget (ØU)	1. ØU bemærker og finder det positivt, at udvalgets kommentarer fra udvalgshøringen i efteråret 2014 er at finde i det endelige høringsudkast. 2. Udvalget ser frem til at understøtte samarbejdet om realiseringen af de målsætninger, der indgår i sundhedspolitikken og handleplanerne.	
Østerbro Lokaludvalg	1. Lokaludvalget opfordrer til, at Københavns Kommune i højere grad skilter med, at behandling til de berørte grupper er gratis.	Københavns Kommune forsøger generelt at sikre, at alle borgere har kendskab til kommunens tilbud.

BEMÆRKNINGER TIL HANDLEPLAN MOD MISBRUG AF ALKOHOL OG STOFFER

Interessent	Bemærkninger	Forvaltningens vurdering
3F København	1. 3F København er enig i at indsatsen er mest effektiv, hvis den rodfastes på uddannelsesinstitutionerne.	Forvaltningen deltager i et samarbejdsprojekt mellem SUF og SOF om fremskudte indsatser på erhvervs- og produktionsskoler. Samarbejdet har til hensigt at løfte dobbeltproblematikker angående psykisk sårbarhed og rusmiddel-forbrug blandt elever på ungdomsuddannelserne.
Borgersvar	1. Borgeren finder, at handleplanen er positiv, men opererer på et for overordnede og uforpligtende niveau. Der efterlyses derfor klart formulerede mål.	SOU drøfter fremtidig afrapportering på politisk fastsatte mål på udvalgsmødet den 19. marts 2015.
Beskæftigelses- og Integrationsudvalget (BIU)	1. BIU er positive overfor handleplanen og finder, at handleplanen rummer elementer, som kan bidrage til, at sundhedsindsatserne understøtter beskæftigelsesindsatsen. 2. Det fremhæves, at indsatserne sammenlægges med de store reformer på beskæftigelsesområdet herunder reformerne af sygedagpenge, førtidspension og fleksjob. 3. BIU er tilfredse med, at handleplanen har fokus på, hvordan sundhedsindsatserne hænger sammen med beskæftigelsesindsatsen. Indsatserne er rettet mod at tilbyde forløb til unge ledige med henblik på uddannelses- praktik- eller jobparate, og aktivitetsparate med rusmiddelproblemer på arbejdsmarkedet. 4. BIU opfordrer til, at handleplanen danner grundlag for at støtte det formaliserede samarbejde omkring rehabiliteringsindsatsen i rehabiliterings-teams, ressource-	Punkt 2-4 er integreret under spor 2 og spor 3 i handleplanen.

	forløb og jobafklaringsforløb.	
Bispebjerg Lokaludvalg	1. Lokaludvalget forholder sig positive til, at der arbejdes mere med tidlig opsporing af børn og unge med forældre, der har et stof- eller alkoholmisbrugsproblem.	SOF har fået midler under satspuljen Familieorienteret alkoholbehandling i 2015 og 2016. Projektets sigte er bl.a. at tilbyde målrettet undervisning til 500 frontmedarbejdere, der i deres daglige virke kan komme i berøring med alkoholfamilier.
Børne- og Ungdomsudvalget (BUU)	1. Børne- og Ungdomsudvalget efterspørger handleanvisninger og -muligheder til pædagoger, lærere, psykologer og sundhedsplejersker, som identificerer børn i mistrivsel grundet forældrenes alkoholmisbrug. 2. For at sikre fagpersonalets handlemuligheder må de gennemgå en opkvalificering i form af vidensformidling og workshops varetaget af relevante samarbejdspartnere. 3. Udvalget opfordrer til, at de beskrevne indsatser i handleplanen sammentænkes med de allerede iværksatte indsatser. 4. Udvalget ønsker et pilotprojekt gennemført, hvor sundhedsplejersker på hjemmebesøg systematisk spørger til forældrenes alkoholforbrug. 5. For at nå flere af kommunens skoler afsættes flere ressourcer til arrangementet 'En teenager i Familien'. 6. BUU tilsluttede sig følgende protokolbemærkning: 'SF opfordrer forvaltningen til at inddrage de indsatser, der er i gang på erhvervsuddannelsesområdet i det videre arbejde med at udvikle sundhedstiltag overfor unge i folkeskolens ældste klasser, ungdomsklubber m.m.'.	Punkt 1-3 samt 5 er omfattet af handleplanen. Punkt 4 og 6 er indarbejdet i handleplanen.
Indre By		

Lokaludvalg	1. Lokaludvalget er glad for, at Københavns Kommune vil gøre en særlig indsats over for misbrug af alkohol og stoffer de kommende tre år. 2. Unges alkoholkultur i nattelivet er fraværende i handleplanen, hvilket ellers er en problematik, som udspiller sig i Indre By. 3. Udvalget beder forvaltningen konkretisere, hvordan mål for indsatsen i forhold til misbrug af alkohol og stoffer skal opnås. 4. I handleplanen lægges der ikke op til at arbejde med de to første punkter i videnspapiret (begrænsning af tilgængelighed af alkohol og håndhævelse af aldersgrænser for salg og udskænkning). Udvalget forslår derfor en tværgående indsats målrettet det københavnske natteliv på tværs af forvaltningerne. 5. Lokaludvalget stiller sig til rådighed for samarbejde om en borgerdialog i Indre By om handleplanen.	Punkt 2 og punkt 4 er indarbejdet i handleplanens spor 2, hvor der er tilføjet, at kommunen vil arbejde for et trygt natteliv, så københavnernes møder en ansvarlig salgs- og udskænkningsskik blandt byens detailhandlende og beværetninger med en alkoholbevilling. Derfor vil vi gå i dialog med relevante parter om, hvordan man i højere grad kan sikre ansvarlig udskænkning. I forhold til punkt 3 drøfter SOU fremtidig afrapportering på politisk fastsatte mål på udvalgsområdet den 19. marts 2015. I forhold til punkt 4 er forvaltningen repræsenteret i Samarbejdsforum for nattelivet i Indre By. Her er også KFF, ØKF, Indre By Lokaludvalg, politi samt bevillingsnævnet repræsenteret.
Kongens Enghave Lokaludvalg	1. Lokaludvalget bakker op om handleplanen. 2. Kvaliteten af indsatser mod alkohol og stoffer skal højnes. For at sikre en bedre forebyggelse må baggrunden for misbrugsopståen afdækkes. 3. Aftabuisering af alkoholmisbrug.	Punkt 2 afdækkes til dels i handleplan for bedre psykisk sundhed. Punkt 3 er omfattet af spor 1 i handleplanen.
Københavns Forældreorganisation (KFO)	1. Organisationen takker for at være indbudt til en god proces, og for at deres kommentarer er blevet medtaget. 2. Der bakkes op om spor 1 og foreslås i den forbindelse, at der bliver tilknyttet misbrugskonsulenter ude i institutionerne, der både kan klæde personalet på og tage snakken med forældrene.	Forvaltningen vil bringe forslag om tilknyttede misbrugskonsulenter videre til SOF samt BUF. Punkt 3 og 4 videresendes til BUF. Klubber er tænkt med i handleplanen, de indgår under beteg-

	3. Vigtigheden af en alkoholpolitik på institutionerne understreges, da det sikrer en bred dialog om alkohol. 4. KFO ser gerne, at alkohol forbydes til forældrearrangementer, da det vil sende et signal om, at alkohol og børn ikke er en god kombination. 5. Personalet på institutioner kan med fordel kende til muligheder for hjælp på området, som de kan videregive ved fx særlige livsbegivenheder. 6. KFO opfordrer til, at klubber også tænkes ind i handleplanen.	nelsen <i>københavnske institutioner</i>.
Københavns Kommunes Ungdomsskole	1. Ungdomsskolen påskønner det familiemæssige fokus og styrket indsats mod behandling og forebyggelse af misbrug af rusmidler. 2. Skolen har i modelkommuneprojektet 'Unge, alkohol og stoffer' gjort sig gode erfaringer med en systematisk tilgang til håndteringen af udfordringerne i tæt samarbejde med U-turn og SOF's center for unge og misbrug. Disse erfaringer ser de gode muligheder for at implementere med prioritering af området i handleplanen og sundhedspolitikken.	Forvaltningen er enig i punkterne og bygger videre på erfaringerne fra modelkommuneprojektet 'Unge, alkohol og stoffer' ved fremskudte indsatser på erhvervs- og produktionsskoler i samarbejde med SOF. Samarbejdet har til hensigt at løfte dobbeltproblematikker angående psykisk sårbarhed og rusmiddelforbrug blandt elever på ungdomsuddannelserne.
Københavns Ældreråd	1. Ældrerådet efterspørger nye og mere nuancerede metoder at nå befolkningen på. De understreger, at det hidtidige informationsmateriale har været for dårligt. 2. Den ældre del af befolkningen kan som et resultat af livsbegivenheder være i en sundhedsmæssig risikogruppe, hvilket handleplanen ikke tager hensyn til. 3. Ældre skal medtænkes i handleplanens spor 1 som en del af børnenes netværk.	Forvaltningen vurderer, at punkt 1 er omfattet af handleplanen og i sundhedspolitikken princip om 'Vi tager afsæt i de bedste viden og afsøger nye veje for at sikre københavnere et godt liv'. Ifølge forvaltningens vurdering er punkt 2 omfattet af handleplan for psykisk sundhed. Punkt 3-5 er allerede inddraget i

	4. Ældrerådet opfordrer til, at fokus i spor 1 udvides til i højere grad også at omfatte øvrige euforiserede stoffer og andre farmaceutiske produkter samt receptpligtig medicin. 5. Handleplanen bør ifølge Ældrerådet udvides med et spor 4, der omfatter den ældre del af befolkningen, da både alkohol- og pillemisbrug er udbredt blandt målgruppen.	handleplanen.
Nørrebro Lokaludvalg	1. Lokaludvalget er positiv over for handleplanen, der indeholder relevante samfundsaktuelle emner. Udvalget vil gerne støtte op om handleplanen på lokalsamfunds niveau. 2. Der opfordres til handling i forhold til de unge, der falder ud af ungdomsuddannelserne. 3. Udvalget efterlyser konkrete tiltag i samarbejde med Politiet i forhold til de pushere, der befinder sig på skoleområderne. 4. Den kommunale ældrepolitik skal inkludere ensomme ældre med alvorlige alkoholproblemer i meningsfulde indsatser og tilbud.	I forhold til punkt 2 tilbyder forvaltningen støtte til psykisk sårbare elever på ungdomsuddannelser, der er i risiko for at falde fra, gennem psykologrådgivning og kompetenceudvikling af lærere og vejledere på skolerne i forhold til trivsel og psykisk sundhed. I samarbejde med SOF løfter forvaltningen dobbeltproblematikker angående psykisk sårbarhed og rusmiddelforbrug blandt elever på ungdomsuddannelserne. Punkt 4 er integreret i handleplanen i forhold til ældre og alkoholproblemer. Kommunens ældrepolitik indeholder fokus på ensomhed og ældre.
PLO-Hovedstaden	1. PLO-Hovedstaden vurderer i forbindelse med sidste afsnit side 5, at hvis Københavns Kommune ønsker en indsats udover de forbyggende samtaler om KRAM, kan der med fordel overvejes at laves en lokalaftale med PLO-Hovedstaden om dette.	Forvaltningen bemærker, at der eventuelt må forekomme en drøftelse af snitflader og ansvar.
Socialudvalget (SUD)	1. Socialudvalget er glad for, at handleplanen omhandler flere forskellige stoffer og ikke som tidligere kun alkohol og hash.	Punkt 2 er skrevet ind i spor 3 i handleplanen.

	2. Socialudvalget ønsker, at behandling skrives frem som en vigtig del af kontinuummet af indsatser mod misbrug. 3. Udvalgets eget pejlemærke vedrørende misbrug kan være et inspirerende supplement, hvis man skal udstikke konkrete mål for sundhed og rusmidler.	Punkt 3 er taget til efterretning.
Statens Institut for Folkesundhed (SIF)	1. SIF finder det godt med gode fokusområder. 2. SIF efterspørger en begrebsafklaring og en mere stringent brug af begreber som afhængighed samt alkoholmisbrug, -problemer og storforbrug, der ligeså må defineres. 3. SIF bemærker, at de korte motiverende samtaler omtalt på side 5 i handleplanen ikke er alkoholbehandling og ikke er egnet til alkoholafhængighed, men til storforbrug. 4. SIF efterspørger evidens for udsagnet; ”andelen af sygdomstilfælde og dødsfald i København på grund af alkohol er stigende.” 5. Konkrete forslag til, hvordan og af hvem de særlige handlingspunkter i handleplanen skal implementeres af, må fremlægges. 6. SIF finder, at det i handleplanen ikke fremgår, hvorvidt indsatserne, der sættes i værk, skal være evidensbaseret. 7. SIF opfordrer til, at Københavns Kommune sideløbende udarbejder en plan for, hvordan man vil implementere og evaluere tiltagene.	Punkt 2 integreres i videnspapiret. Forvaltningen er enig i punkt 3, og handleplanens spor 3 er revideret, så dette fremstår tydeligere. Sætningen under punkt 4 er taget ud. Punkt 5-7 er taget til efterretning.
Valby Lokaludvalg	1. Valby Lokaludvalg ser positivt på den udarbejdede handleplan.	Punkt 2 er inddraget.

	2. Udvalget opfordrer til igangsættelsen af en informativ indsats med det formål at gøre børn opmærksomme på alkoholens brug og virkning. 3. Lokaludvalget støtter op om tidlig opsporing og understreger, at indsatsen må prioriteres, så fagpersoner får tid til at varetage opgaven. 4. Det vurderes, at udarbejdelsen af en alkoholpolitik på institutioner for børn vil nedsætte alkoholindtaget ved arrangementer med voksendeltagelse.	Punkt 3 er inddraget i forhold til pointen om tidlig opsporing. Punkt 4 er videresendt til BUF.
Vesterbro Lokaludvalg	1. Lokaludvalget er glade for at se, at der er formuleret en konkret handleplan for misbrug af stoffer og alkohol. 2. I lokalområdet Vesterbro er der en klar problematik, hvor de to problemområder i handleplanerne mødes; de psykisk syge, hjemløse stofmisbrugere.	
Ældre Sagen København	1. Ældre Sagen København efterspørger periodemål inden for de enkelte områder, så der løbende kan følges op på indsatserne. 2. Ligeså opfordres der til mere konkrete tiltag målrettet ældre, der handler om ensomhed.	SOU drøfter på udvalgsmødet den 19. marts 2015 den fremtidige afrapportering på politisk fastsatte mål. Punkt 2 imødekommes af handleplanens fokus på ældre og alkoholproblemer samt kommunens ældrepolitik indeholder fokus på ensomhed og ældre.

BEMÆRKNINGER TIL HANDLEPLAN FOR BEDRE PSYKISK SUNDHED

Interessent	Bemærkninger	Forvaltningens vurdering
3F København	1. 3F København ser åbningen af stressklinikkerne, som et velplaceret startskud til at forholde sig til psykisk sundhed i et forebyggelsesaspekt. 2. 3F København er positiv over for, at man ønsker at gå i front og som rummelig arbejdsplads over for mennesker med psykisk sygdom. De påpeger dog, at der må tages højde for afsættelse af ressourcer til at løfte opgaven.	3F Københavns høringssvar har sammen med andre høringssvar betydet, at der er tilføjet en indsats under spor 4 omkring samarbejde med faglige organisationer om trivsel og forebyggelse af langvarig stress på arbejdspladsen.
AIDS-Fondet	1. Der savnes hensynstagen til udsatte minoritetsgrupper, herunder udsatte grundet seksuel orientering og kønsidentitet.	Punkt 2 er medtaget under spor 3.
Beskæftigelses- og Integrationsudvalget (BIU)	1. BIU er positive overfor handleplanen og finder, at handleplanen rummer elementer, som kan bidrage til, at sundhedsindsatserne understøtter beskæftigelsesindsatsen. 2. Det fremhæves, at indsatserne sammen tænkes med de store reformer på beskæftigelsesområdet herunder reformerne af sygedagpenge, førtidspension og fleksjob. 3. BIU er tilfredse med, at handleplanen ligestiller fysisk og psykisk sundhed, og at der er et særligt fokus på at sikre støtte til ledige med psykiske lidelser. Det gælder både psykisk sårbare unge, der skal i job og uddannelse, og de voksne aktivitetsparate borgere med psykiske lidelser, der skal øge deres tilknytning til arbejdsmarkedet. 4. BIU opfordrer til, at handleplanen danner grundlag for at støtte det formaliserede	Punkt 2-3 er integreret under spor 2 i handleplanen.

	samarbejde omkring rehabiliteringsindsatsen i rehabiliteringsteams, ressourceforløb og jobafklaringsforløb.	
Bispebjerg Lokaludvalg	1. Bispebjerg Lokaludvalg forholder sig positiv til, at psykisk sundhed sidestilles med fysiske sundhedsproblemer. 2. Da 21 % af beboerne på Bispebjerg er af ikke-vestlig herkomst, skal der udvikles lokale tilbud til denne målgruppe, der er i øjenhøjde med borgerne.	Punkt 2 har givet anledning til en tilføjelse omkring kvinder med anden etnisk baggrund end dansk under spor 2 i handleplanen for bedre psykisk sundhed.
Borgersvar	1. Borgeren finder, at handleplanen er positiv, men opererer på et for overordnede og uforpligtende niveau. Der efterlyses derfor klart formulerede mål.	
Børne- og Ungdomsudvalget	1. Børne- og Ungdomsudvalget efterspørger handleanvisninger og -muligheder til pædagoger, lærere, psykologer og sundhedsplejersker, som identificerer børn i mistrivsel grundet forældrenes psykiske sygdom. 2. For at sikre fagpersonalets handlemuligheder må de gennemgå en opkvalificering i form af vidensformidling og workshops varetaget af relevante samarbejdspartnere. 3. Udvalget foreslår, at der sættes fokus på at styrke det tværfaglige samarbejde på skolerne omkring elevernes trivsel. 4. Udvalget opfordrer til etablering af et nyt kompetencecenter, der samler viden om området og spidskompetencer på et sted. Etableringen af centeret vil styrke institutioners og skolars muligheder for at inkludere børn med psykiske lidelser. 5. BUU tilsluttede sig et ønske fra Enhedslisten om at skærpe og understøtte udskolingens opmærksomhed på afhængighed	Forvaltningen har inkluderet flere af BUUs pointer under spor 1 i handleplanen for bedre psykisk sundhed. Punkt 7 omtaler et problem, som forvaltningen fremadrettet vil være opmærksom på i forbindelse med indsatser i forhold til unges mentale trivsel.

	af hasardspil blandt børn og unge, og at der fokuseres på skolers samarbejde med lokale spiludbydere for at sikre overholdelse af aldersgrænser for deltagelse i hasardspil. 6. BUU tilsluttede sig følgende protokolbemærkning: 'SF opfordrer forvaltningen til at inddrage de indsatser, der er i gang på erhvervsuddannelsesområdet i det videre arbejde med at udvikle sundhedstiltag overfor unge i folkeskolens ældste klasser, ungdomsklubber m.m.'	
Danske Fysioterapeuter	- Foreningen opfordrer til, at der i handleplanens spor 2 tilføjes, at der skal tænkes særlige forebyggelsestiltag ind vedrørende livsstilssygdomme i socialpsykiatrien, ligesom at der på rygområdet kan være et behov for at tænke psykiske faktorer ind i selve indsatsen. I forlængelse heraf er det vigtigt, at sundhedstilbud tilpasses folk med dobbeltdiagnoser. - Spor fire bakkes op, men det er væsentligt, at kommunen ikke blot fokuserer på rummelighed, men også har ambitioner om at fremme trivsel på arbejdspladsen. - I spor 4 ønskes der indarbejdet følgende udsagn; "Veldokumenterede tiltag som løbetræning, afspænding og mindfulness er løsninger, der skal implementeres på de kommunale stressklinikker og sundhedscentre" - I spor 4 ønskes der indarbejdet følgende udsagn; "Københavnere, der er i risiko for at ende i langtidssygemelding/ langtidslidelse på baggrund af psykiske lidelser, skal via henvisning have særlig tilbud, der kan fastholde dem på arbejdsmarkedet". - I spor 4 skal ligeså tilføjes et punkt om, at der fokuseres på tiltag og mestringsstrategier som psykoedukation og kogni-	Punkt 1 er blevet tilføjet som indsats under spor 3. Punkt 2 er tilføjet under spor 4. Punkt 3 er tænkt ind i stressklinikkerne og forebyggelsescentrenes tilbud. Punkt 4 er tilføjet under spor 4. Punkt 5 er dækket af spor 3.

	tiv adfærdsterapi, der kan være med til at fjerne den enkeltes ubehag ved at motionere.	
Ergoterapeutforeningen	1. Foreningen finder, at forebyggelsesindsatsen, hvor +75 årige borgere modtager et årligt besøg af en medarbejder, bør intensiveres for ressourcetsvage borgere. 2. Der efterlyses en målrettet indsats mod ensomhed for risikopersoner.	Punkt 1 og 2 har givet anledning til en ny indsats under spor 2 i handleplanen for bedre psykisk sundhed.
FOA	1. FOA udtrykker begejstring over indsatsen omkring psykisk sundhed. 2. Der ønskes, at medarbejdere som er bosiddende uden for kommunen inddrages i tilbuddet.	Bl.a. på baggrund af 3F Københavns høringssvar er der tilføjet en indsats under spor 4 omkring samarbejde med faglige organisationer om trivsel og forebyggelse af langvarig stress på arbejdspladsen Indsatser på kommunens arbejdspladser inkluderer både medarbejdere bosiddende i og udenfor kommunen.
Hiv-Danmark	1. Patientforeningen finder, at handleplanen kunne inddrage et perspektiv på kronikere. 2. Patientforeningen opfordrer til, at der i handleplanen under spor 2 eller 3 tilføjes; "iværksættelse af nye konkrete aktiviteter om psykisk sundhed i samarbejde med patientforeninger inden for specifikke sygdomsområder." 3. Hiv-Danmark understreger patientforeningers tætte kontakt til målgruppen af kronikere, hvorfor de vil være vigtige samarbejdspartnere, der kan understøtte kommunens sundhedsindsatser. 4. Der opfordres til en prioritering af en patient- og borgerrettet forebyggelse, der vil gøre københavnske kronikere bedre i	Forslag er indarbejdet under spor 3.

	stand til at leve deres liv. 5. Hiv-Danmark stiller sig gerne til rådighed for et samarbejde med Københavns Kommune.	
Kongens Enghave Lokaludvalg	1. Lokaludvalget bakker op om handleplanen. 2. Lokaludvalget opfordrer til at fremme mental sundhed. 3. For at sikre en effektiv forebyggelse foreslå lokaludvalget en styrkelse af børns mentale robusthed gennem fx tilbud, der udstyrer børnene med kundskaber og redskaber. 4. Lokaludvalget er fortalere for arbejds- og familieliv, hvor rummelighed, pauser og omsorgsdage er tilgængelige. 5. Stresshaver skal opføres og kan sammen tænkes med kommunens grønne områder som fx Kgs. Enghave kan tilbyde. 6. Der må i højere grad tages vare om de eksisterende steder, hvor det er muligt at finde ro og plads til fordybelse. Lokaludvalget opfordrer til, at flere rekreative områder ikke fyldes med aktiviteter. 7. Mental sundhed skal fremmes ved hjælp af foranstaltninger og tiltag i dagligdagen. Opmærksomhedspunkter kunne eksempelvis være lys, støj, natur og arkitektur. 8. Lokaludvalget finder, at der skal arbejdes for at skabe flere jobs til alle, uanset fortid, uddannelse og levned mv.	Forvaltningen vurderer, at punkt 3 er dækket af spor 1 i handleplanen for bedre psykisk sundhed. På baggrund af punkt 3-7 er en ny indsats tilføjet under spor 2 og 'rummelighed' tilføjet under spor 4 i handleplanen for bedre psykisk sundhed.
Københavns Ældreråd	1. Københavns Ældreråd påpeger, at det ikke kun er børn og unge, som skal sikres god trivsel. De efterspørger derfor, at ældre indskrives som målgruppe i spor 1 i	Punkt 2, 3 og 5 har givet anledning til en ny indsats under spor 2 i handleplanen for bedre psykisk sundhed.

	handleplanen. 2. +65 årige borgere skal medtænkes i spor 2. 3. For at sikre en sammenhængende støtte til københavnere med flere sundhedsproblemer opfordrer Ældrerådet til iværksættelse af flere aktiviteter for målgruppen. 4. En særlig indsats må igangsættes for at nedbringe ventetiden ved misbrugs- og psykiatribehandling. 5. Ældrerådet opfordrer til, at der ydes støtte til ældre, der udsættes for stressrelaterede begivenheder som fx tab af ægtefælle. 6. Ventetidsgarantien for udredning af psykisk sygdom må nedsættes, hvilket skal sikres gennem en målrettet indsats. 7. Ældrerådet finder, at der bør iværksættes et spor 5 i handleplanen, der omhandler den kommunale indsats i forbindelse med demens.	Forvaltningen vurderer, at punkt 4 og 6 er dækket af spor 3 i handleplanen for bedre psykisk sundhed, og at punkt 7 hører til i Ældrepolitikken.
LEV Københavnskreds	1. LEV fremhæver, at udviklingshæmmede i langt højere grad end normalbefolkningen lider af psykiske lidelser, og at de ofte ikke får den hjælp, de har behov for.	Punkt 1 er medtaget under spor 3.
Nørrebro Lokaludvalg	1. Lokaludvalget er positiv over for handleplanen, der indeholder relevante samfundsaktuelle emner. 2. I forhold til spor 1 opfordrer udvalget til inddragelse af børnenes nærmeste relationer. 3. Ligeså spørges der ind til, hvorvidt forvaltningen vil indgå i diskussionen om skolereformen, lukning af fritidshjem og klubber mv. for at sikre gode rammer for	Punkt 2 er integreret under spor 1. Punkt 3 falder ikke ind under handleplanens ramme. Punkt 4 er indarbejdet under spor 4. Punkt 5 tages med som en væsentlig overvejelse.

	børn og unges fritidsliv. 4. Udvalget er glade for, at spor 2 tænker psykisk sundhed ind i beskæftigelsesområdet og påpeger, at et samarbejde med fagforeningerne er oplagt i forbindelse med stressforebyggelsesarbejdet. 5. Der er behov for økonomisk og faglig støtte fra kommunens eller regionens side til de frivillige foreninger for at kunne realisere spor 3. 6. Udvalget bemærker i forhold til spor 4, at en ligestilling af fysisk og psykisk sundhed er en god intention, men foreslår at slette tekststykket med manden, der bliver overvældet af angst. 7. Ligeså ønsker udvalget en gennemarbejdning, uddybning eller sletning af afsnittet i spor 4 om arbejdspladser som arenaer for at adressere ulighed i sundhed. 8. Der efterspørges også en afklaring af, hvad menes med, at arbejdspladserne skal gøres mere robuste.	I forhold til punkt 6 er det besluttet at bibeholde tekststykket, da ikke andre har foreslået at teksten ændres. I forhold til punkt 7, vurderer forvaltningen, at spor 4 er yderst relevant og bibeholdes, da ikke andre har foreslået at sporet ændres. I forhold til punkt 8 tages højde for dette i den videre kommunikation om handleplanen.
PLO-Hovedstaden	1. Stressklinikker hilses velkomne, og PLO-Hovedstaden vil med interesse følge initiativet. 2. PLO-Hovedstaden spørger ind til, hvordan man har tænkt sig at inddrage almen praksis i arbejdet for bedre opsporing og behandling af somatisk sygdom hos borgere med svære psykiske lidelser (side 5, midt)? Ligeså stilles spørgsmålet, om opgaven bør forankres i psykiatrien. 3. PLO-Hovedstaden ønsker uddybet, hvordan Københavns Kommune planlægger at tilbyde systematisk helbredstjek og medicingennemgang samt støtte til livstilsforandringer (side 7, midt), og hvorvidt det vil involvere almen praksis.	I forbindelse med implementeringen af handleplanen vil forvaltningen indgå i dialog med PLO-Hovedstaden.

	4. PLO-Hovedstaden er enige i nødvendigheden af et samarbejde, som omtales på side 9, nederst.	
Professionshøjskolen Metropol	1. PH Metropol anbefaler at deres studerende spores ind på frivillighed fx som del af et mentorkorps målrettet unge.	Punkt 1 er inkluderet under spor 1.
Socialudvalget (SUD)	1. Socialudvalget er af den opfattelse, at vi skal ”investere, før det sker”, og de mange initiativer i forhold til bl.a. at styrke den mentale sundhed for unge vil være en god forebyggelse. 2. Udvalget bifalder handleplanen og dens ønske om at ligestille fysisk og psykisk sundhed. Ligeså er udvalget glade for, at handleplanen rummer et bredere spektrum af psykiske lidelse end stress samt et fokus på borgere med dobbeltdiagnoser.	
Statens Institut for Folkesundhed (SIF)	1. SIF finder det godt og velfunderet med fokus på mange relevante områder. 2. SIF efterspørger en begrebsafklaring, da der i handleplanen veksles for meget mellem begreberne mental sundhed, psykisk sundhed og robusthed og mestring. SIF erkender dog også, at en begrebsafklaring inden for psykisk sundhed kan være svær. 3. Der savnes et mere langsigtet og visionært fokus på mental sundhedsfremme, så der ikke primært er fokus på målrettet forebyggelse og recovery. 4. SIF gør opmærksom på, at ca. 50 % af befolkningen vil opleve af få en eller anden form for psykisk lidelse i løbet af deres livsforløb. Dette må der tages højde for i valg af målgruppe for henholdsvis behandling og forebyggelse inden for	Punkt 2 tages til efterretning. I forhold til punkt 3 er der under spor 2 indarbejdet en indsats med fokus på strukturel mental sundhedsfremme. Punkt 4 tages til efterretning. Punkt 5 er inkluderet under spor 3. I forhold til punkterne 6-8 vil dette indgå i implementeringen af indsatserne i handleplanen.

	psykisk sundhed. 5. SIF opfordrer til et fokus på mental sundhed blandt fx kroniske syge borgere. 6. Konkrete forslag til, hvordan og af hvem de særlige handlingspunkter i handleplanen skal implementeres af, må fremlægges. 7. SIF finder, at det i handleplanen ikke fremgår, hvorvidt indsatserne, der sættes i værk, skal være evidensbaseret. 8. SIF opfordrer til, at Københavns Kommune sideløbende udarbejder en plan for, hvordan man vil implementere og evaluere tiltagene.	
Udsatterrådet København	1. Rådet er positiv stemte over for, at en stor del af handleplanen er udformet i samarbejde med Socialforvaltningen. 2. Rådet roser forvaltningen for at rette fokus på dobbeltdiagnoseproblematikken, og der bakkes op om visionen om at lige stille psykisk og fysisk sundhed. 3. Rådet anbefaler et fokus på socialt udsatte	Punkt 3 er tilføjet under spor 3.
Valby Lokaludvalg	1. Lokaludvalget ser positivt på den udarbejdede handleplan.	
Vesterbro Lokaludvalg	1. Lokaludvalget er glade for at se, at der er formuleret en konkret handleplan for psykisk sundhed. 2. I lokalområdet Vesterbro er der en klar problematik, hvor de to problemområder i handleplanerne mødes; de psykisk syge, hjemløse stofmisbrugere. 3. Lokaludvalget er begejstret for, at der i handleplanen lægges op til et samarbejde	

	med regionen om integreret misbrugsbehandling på et socialpsykiatrisk bosted, da et sådant tilbud længe har været savnet af Gadens Folk.	
Ældre Sagen København	1. Ældre Sagen København efterspørger periodemål inden for de enkelte områder, så der løbende kan følges op på indsatserne. 2. Ligeså opfordres der til mere konkrete tiltag målrettet ældre inden for området fysisk og psykisk sundhed.	Punkt 2 er inkluderet under spor 2.

ØVRIGE BEMÆRKNINGER		
Interessant	Bemærkninger	Forvaltningens vurdering
Amager Øst Lokaludvalg	1. Lokaludvalget opfordrer til, at der årligt afrapporteres på den lokale sundheds- og trivselsudvikling. 2. Årligt skal der ligeså afholdes lokale sundhedsdage.	
Brønshøj-Husum Lokaludvalg	1. Ved et uformelt borgermøde om sundhed i lokalområde blev der fremstillet et ønske om at placere et forebyggelsescenter centralt i bydelen, fx ved Brønshøj Torv. 2. Udvalget påpeger, at det er væsentligt, at børn lærer om sundhed i skolen. 3. Udvalget ytrer undring over, at lægekonsultationer ligger i etagebygninger uden elevator.	
Kongens Enghave Lokaludvalg	1. Lokaludvalget finder det oplagt, at et samarbejde med Områdefornyelsen etableres i forbindelse med eventuelle pilotprojekter i Sydhavnen.	
INGEN BEMÆRKNINGER		
• Amager og Hvidovre Hospitaler • Bispebjerg og Frederiksberg Hospitaler • Børnerådet • Center for Sundhed, Region Hovedstaden • Dansk Arbejdsgiverforening • Danske Ældreråd • Det Kriminalpræventive Råd • Diabetesforeningen • Fonden Fristaden Christiania • Sundhedsstyrelsen • Vidensråd for Forebyggelse		

INTET SVAR

- Afuk Produktionsskole
- Akademikernes Centralorganisation
- Akademisk Studenterkursus
- Alkohol og Samfund
- Alzheimerforeningen
- Angstforeningen
- Ballerup Tekniske gymnasium TEC
- Bedre Psykiatri
- BL Danmarks Almene boliger
- BUPL
- Børns Vilkår
- Center for Boligsocial udvikling
- Center for Digital pædagogik
- Center for Rusmiddelforskning
- Center for Specialundervisning for Voksne (CSV)
- Center for Ungdomsforskning
- Christianshavn Gymnasium
- CPH-WEST handelsgymnasiet i Ishøj
- CPH-WEST HHX Ballerup
- Danica Pension
- Danmarks Lungeforening
- Dansk Blindesamfund
- Dansk Byggeri
- Dansk Psykoterapeutforening
- Dansk Sygeplejeråd Hovedstaden
- Danske Døves Landsforbund
- Danske Gymnasieelevers Sammenslutning
- Danske Patienter
- Danske Psykomotoriske Terapeuter
- Danske Seniorer
- Danske Skoleelever
- DCAA (Dansk Center vedr. alle Afhængigheder)
- Den Økologiske Produktionsskole
- Depressionsforeningen
- Det frie gymnasium
- Det Sociale Netværk
- DGI (Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger)
- DH København (Danske Handicaporganisationer)
- DI Hovedstaden

- DIF (Danmarks Idræts-Forbund)
- Eksperttænketaank for Integration
- Erhvervsskolen
- Erhvervsskolernes Elevorganisation
- FAKTI
- Falkonergårdens gymnasium (Frederiksberg)
- Fontanaskolen
- Forskningsnetværket Etniske Minoriteters Sundhed
- Frederiksberg gymnasium
- Frederiksberg HF-kursus
- Frederiksberg Kommune
- Frederiksberg Tekniske gymnasium TEC
- Frisørskolen CPH WEST
- Frivillighedscenter Amager
- Frivillighedscenter Husum
- Frivillighedscenter Vesterbro
- Frivilligt Forum
- FTF Region Hovedstaden
- Gefion Gymnasium
- Glad Fagskole
- Handicaprådet Københavns Kommune
- Hans Knudsen Instituttet
- Headspace København
- HF-Centret Efterslægten
- Hjerteforeningen
- HK København
- Hotel og restaurantskolen
- Indvandrerkvindecentret
- Ingrid Jespersens Gymnasieskole
- Institut for Folkesundhedsvidenskab
- Johannesskolen
- Jordemoderforeningen
- Kommunernes Landsforening
- Kontaktudvalget for frivilligt socialt arbejde i København
- Kriminalforsorgen
- Kringebakken
- Kræftens Bekæmpelse
- Kultur- og Fritidsudvalget
- Københavns Lærerforening
- Københavns Praktiserende læger
- Københavns private gymnasium
- Københavns Tekniske Gymnasium og Københavns Tekniske skole

- Københavns åbne gymnasium
- Landsforeningen for nuværende og tidligere psykiatribrugere
- Landsforeningen mod spiseforstyrrelser
- Landsforeningen SIND
- LFS
- LO Storkøbenhavn
- Lungeforeningen
- Lægeforeningen
- N. Zahles Gymnasieskole
- Natteravnene
- Niels Brock
- Niels Steensens Gymnasium
- Nørre Gymnasium
- OCD foreningen
- Pensam
- Prins Henriks skole Lycee de Copenhague
- Produktionsskolen Høffdingsvej
- Produktionsskolen K-U-B-A
- Psykiatrifonden
- Psykiatriudvalget Region Hovedstaden
- Psykologforeningen
- Red Barnet
- Rigshospitalet
- Rysensteen Gymnasium
- Rådgivningen SIND
- Sankt Annæ Gymnasium
- Selskab for Misbrugspsykologi
- Settlementet
- Sex og Samfund
- Skole og Forældre
- Skolelederforeningen
- Social Forsknings Instituttet
- Socialpædagogernes Landsforening
- Socialstyrelsen
- Sputnik
- SR- Bistand
- SSP København
- Sundhedskartellet
- Sydhavnskompagniet
- Teknologisk institut
- TUBA
- Uddannelsescenter UIU

- Voksen uddannelsescenter (VUF)
- Ældremobiliseringen
- Ørestad gymnasium